

MIRIAM GEORG

De poort naar
de Nieuwe Wereld
DROMEN

Vertaald uit het Duits door Joëlle Feijen

PROLOOG

Ze zaten opgesloten in de buik van een walvis. Van een zieke, stinkende walvis die kronkelde van de pijn. De zee beukte tegen de planken, de oerkracht van het water bevond zich op slechts luttele centimeters krakend hout bij hen vandaan. De storm hilde als een dier in een kooi en overstemde godzijdank het gejammer om haar heen.

Wat hij niet kon overstemmen, was de geur.

De tonnetjesplees aan het eind van het scheepsruim stonken op goede dagen al een uur in de wind. Maar sinds het noodweer was losgebarsten, drevende de uitwerpselen in kleine plasjes langs hun voeten. Ze vormden een plakkerige laag op hun schoenen en de zomen van hun rokken, en aan de linkerkant sijpelde er drek vanaf het bovendek langs de muren omlaag.

Al twee dagen was het donker. Al twee dagen hadden ze geen water meer naar beneden gebracht, en ook geen eten. Misschien was het beter zo, want in het begin hadden ze allemaal om de haverklap overgegeven, waren ze onophoudelijk naar de plees gewankeld. Nu ging er niemand meer naar de plees. Het was hoe dan ook merkwaardig stil geworden in de buik van het schip. Toen het begon, in het holst van de nacht, had iedereen gegild en zich aan elkaar vastgeklampt. Sommigen hadden zich vastgebonden aan de bedden, zodat ze niet heen en weer werden geslingerd. Een voor een waren de lampen uitgegaan, en in het donker was er paniek uitgebroken, mensen waren blindelings langs elkaar heen gestrompeld. Iemand was tegen haar aan geknald, had haar borsten geraamd, haar buik. Ze was in een hoek op haar hurken gaan zitten, haar ene hand om een touw geslagen, terwijl ze met haar andere hand probeerde haar ongeboren kind te beschermen. Nu klonk er alleen nog zacht gesnik en gesteun telkens wanneer het gehuil van de wind een paar tellen ging liggen. Of in die vreselijke stilte die in de lucht hing vlak voordat er een reusachtige golf tegen de boeg dreunde, het schip even door het niets leek te glijden en dan viel. Viel en viel, recht in de poel van de hel.

Tot het met een klap neerkwam.

Ze was er telkens heilig van overtuigd dat ze dood zou gaan. Maar ze ging niet dood, en dat was al niet veel beter.

Het luik aan het eind van de trap zat vast met ijzeren balken. Ze had ze gezien toen ze aan boord was gegaan, maar had niet begrepen waar ze voor dienden.

Nu wist ze het.

Na zonsondergang werd het aardedonker. De oude vrouw in het bed boven haar bewoog niet meer. Ze was dood, dat wist ze zeker, maar ze had noch de kracht, noch de behoefte om het te controleren. Nog even en het deed er toch niet meer toe. Ze zouden allemaal omkomen op de bodem van de oceaan. Ze zouden worden verslonden door de zee, door de storm, die om hen heen raasde en tierde als een leger boze geesten. Wanneer de planken het niet begaven, zouden ze hierbinnen verhongeren of stikken.

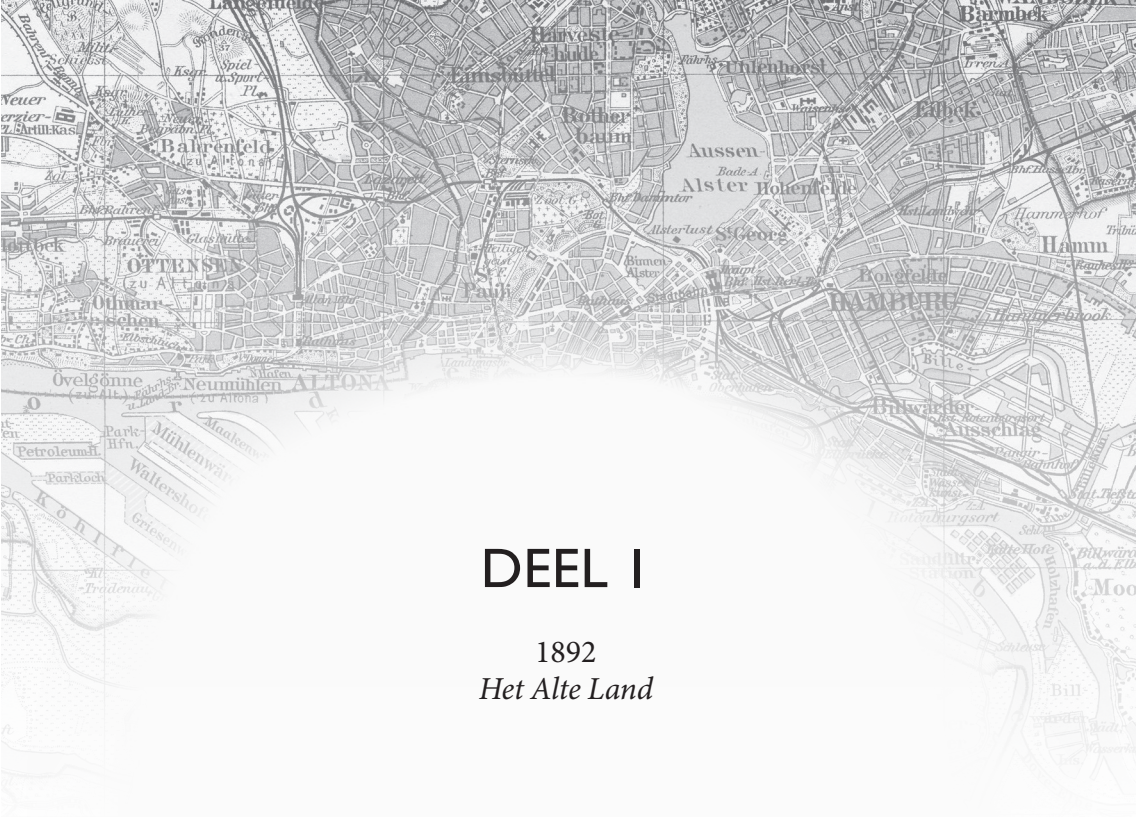
Ze waren pas drie weken onderweg. Als het noodweer hen niet uit koers bracht, moesten ze het minstens nog eens zo lang in deze stinkende hel zien uit te houden.

En sinds gisteren was er iets veranderd.

Het kind in haar buik was stil geworden. Het leefde, daar was ze zeker van. Er was iets naast het panische roffelen van haar eigen hart, een warme aanwezigheid, het gevoel van een tweede ziel. Maar het bewoog niet meer. En al een paar uur voelde ze een zeurderige pijn in haar rug. Een druk in haar liesstreek.

Het is te vroeg, dacht ze. De volgende golfsmakte tegen de boeg, de walvis kreunde alsof hij de kwellingen niet langer kon verdragen. Precies op dat moment trok er een vlijmscherpe pijnscheut door haar lijf.

Veel te vroeg.

DEEL I

1892
Het Alte Land

A lweer droomde ze over de zee. Hij was er altijd, al zolang ze zich kon herinneren. Ergens aan de randen van de nacht trok hij door de diepe krochten van haar bewustzijn, als een lied dat je maar niet uit je hoofd krijgt. In de duisternis van haar kamer, half slapend, half wakker, had ze heel even het gevoel dat ze zonk. Ze voelde het water aan haar haar trekken, haar longen vullen. Een peilloze diepte onder haar voeten. En hoewel ze wist dat ze in haar droom op het punt stond te verdrinken, voelde ze geen angst. Integendeel, het voelde geruststellend. Geruststellend en warm. Alsof het zo moest zijn.

Alsof ze was waar ze thuishoorde.

Ava werd wakker met een zucht op haar lippen. Zodra ze het stro door het laken heen voelde prikken, de muffe geur van het hout waarnam en de koeien hoorde snuiven, die aan de andere kant van de muur op de ochtend wachtten, verlangde ze terug naar haar droom. Heel even zag ze een beeld voor zich. Een wit gordijn dat wapperde in de wind. Een vrouw en een man die voor een huis stonden te lachen. De geur van warm brood. Zuchtend draaide ze zich om, maar juist op dat moment kraaide buiten de eerste haan.

Het kan nog geen tijd zijn, dacht ze vertwijfeld, zoals op elke andere dag die ze zich herinnerde. Ze was immers nog maar net in bed geploft, had nog maar net bedacht dat haar rug geen enkele minuut werk meer kon verdragen, dat ze wel honderd jaar kon slapen en nog steeds moe zou zijn.

Maar de haan kraaide een tweede keer, en de koeien aan de andere kant van de muur begonnen onrustig met hun hoeven te schrapen.

Ze ging rechtop zitten en richtte haar aandacht op haar lichaam. Alles deed pijn, haar hoofd voelde dik en zwaar, haar ogen brandden. Soms, als de zomerdagen zo lang waren dat er geen eind aan leek te komen, stelde ze zich voor dat ze de slapende prinses uit het sprookjesboek in de woonkamer was. De wind zou gaan liggen, de doorns van de rozenhaag zouden zich om het huis heen wikkelen, het met al zijn bewoners verslinden,

en zij zou slapen. Net zolang slapen tot ze niet meer moe was. Slapen zonder het brandende verlangen bij het ontwaken om meteen weer weg te zinken in de nacht. En in plaats van over de prins die haar wakker kwam kussen, zou ze dromen over de zee.

En over wat daarachter lag.

‘Ava!’ Ruth bonkte met haar vuist tegen de muur. ‘Hup!’

Nooit zei ze ‘goedemorgen’, nooit ‘opstaan’ of ‘het is tijd’. Altijd weer ‘hup’, een nors bevel uit de naburige kamer, alsof het te veel was om meer dan een lettergreep aan haar te verspillen. Ze konden nog wat treuzelen, de koeien zouden het wel verdragen. Maar als ze laat opstonden, maakte dat de dag alleen maar langer en de volgende ochtend alleen maar zwaarder. Er zaten geen ramen in Ava’s kamer, maar buiten was het hoe dan ook nog donker. Toch kon ze de ochtend al ruiken. In de vroege ochtend-schemering van de zomer drong de geur van nat hooi en van dauw door de kieren heen. Vermengd met vleugjes van de weilanden, de berken, het water uit de afwateringssloten in het marsland. En hoewel het een betoverende geur was, hield ze er niet van. Hij loodste de wereld bij haar naar binnen. En ze was te moe om het tegen de wereld op te nemen.

Ava stak in het donker haar voeten in de lucht, geeuwde, wiebelde met haar tenen. Op een dag word ik ergens anders wakker, dacht ze, terwijl ze haar lijfje pakte en zich werktuiglijk aankleedde, met bewegingen die haar net zo vertrouwd waren als de gedachten die haar daarbij door het hoofd schoten. Op een dag heb ik een raam en een eigen waskom, ruikt mijn matras niet muf, moet ik ’s morgens geen koe meer melken, geen vuur maken, geen groente schoonmaken, geen turf steken.

Op een dag.

Net als de zee waren die drie woorden er altijd. Ze fluisterde ze stilletjes tegen zichzelf wanneer de werkelijkheid haar dreigde te overmannen. Het gaf haar de kracht om te geloven dat alles kon veranderen.

Toen ze door de gang sloop, haar doosje met krijt en kamfer voor het tandenpoetsen in de zak van haar rok, stootte ze haar heup tegen het dressoir, en er viel iets met een rammelend geluid op de grond. Ze bleef stokstijf staan. Uit de slaapkamer kwam hard gesnurk, gevolgd door gekraak. Toen het weer stil werd, sloot ze heel even haar ogen. De huid in haar nek prikte. Ze dacht dat ze brandewijn rook, maar toen schudde ze het hoofd. Inmiddels rook ze overal brandewijn, als een wolk leek hij het huis te omhullen, onder de deurkieren door te kruipen, ’s nachts in onzichtbare walmen door de kamers te zweven, en als ze ’s avonds haar

haar losmaakte uit haar mutsje, snoof ze er soms aan en meende ze een lichte alcoholvlucht waar te nemen.

Ava hoefde niet naar buiten om de stal in te komen, de koeien leefden in hetzelfde huis als zij, mens en dier slechts gescheiden door een deur. Maar ze had er een gewoonte van gemaakt om elke ochtend even het erf op te lopen. De frisse lucht maakte haar hoofd helderder. Zodra ze de deur opendeed, vluchtten er twee kippen weg naar de mesthoop.

De eenzame roep van een wulp weerklonk over de velden. Het veen rook naar mist. Ava hield van de geuren waar iedereen van hield: oud papier, regen op warme steen. Maar ze hield ook van de koeiengeur na de nacht, warm en zuur tegelijk. Van hoe haar eigen huid rook nadat de zon op het veld er urenlang op had gebrand. Van hoe de dampende afwateringssloten roken als ze pas waren uitgegraven en de aardkluiten op de weide lagen. En ze hield van de geur van de ochtendnevel. Omdat die met geen enkele andere geur te vergelijken viel en vervloog zodra je hem probeerde in te ademen.

Bij het schrale kruidenperk bleef ze staan. De wilg boog diep over het hek heen en zag eruit alsof hij elk ogenblik uitgeput kon gaan liggen slapen. Het was de heetste zomer die ze zich kon herinneren. Zelfs nu, vroeg in de ochtend, voelde ze de warmte uit de grond opstijgen. Ze moesten sproeien. Achter de koeienweides lag nog een veld, met radijs, kool, prei, staakbonen en knollen. Telkens wanneer er iets rijp was, sleepten Ava en Ruth het met draagkorven naar de boerderij. Vaak zaten ze dan tot diep in de nacht meirapen te binden en spruitjes schoon te maken. Ze was blij dat de oogsttijd voorbij was; het karren van mest, het schoffelen in de droge grond en ten slotte het laden van de platbodem in de ochtendschemering was zwaar, inspannend werk. Ze verkochten hun groenten aan de marktvrouwen uit het dorp, die ze op hun beurt naar de Hopfenmarkt in Hamburg brachten. Zo verloren ze een groot deel van de winst, maar ze hadden geen tijd om ze daar zelf aan de man te brengen. En de oogst was daarvoor ook niet groot genoeg.

Er hing een vleugje zout in de lucht.

Ava had de zee nog nooit gezien. Maar ze wist dat de golven nooit zwegen en dat het water van kleur veranderde. Het paste zich aan aan de lucht en diens grillen. Julius had haar dat verteld. Hij was knecht op de Beekshof en had veel gereisd, was als leerjongen door Pruisen getrokken, had in

Holland als maaihelper gewerkt, en telkens wanneer hij daarover sprak, hing Ava aan zijn lippen.

Op een kaart in het gemeentehuis had ze gezien dat de Elbe tussen Friedrichskoog en Cuxhaven zich ontvouwde als een bloem, breder werd, en dan plotseling geen rivier meer was, maar de Waddenzee.

En daarna de Noordzee.

En ten slotte de Atlantische Oceaan.

En ergens achter die Atlantische Oceaan begon Amerika. Althans, dat had ze gehoord.

Soms rook je, zoals vandaag, het zout in de wind, en als het hoogwater tegen de dijken van de Este klotste, was een deel van haar blij. Het was alsof de zee haar kwam halen. Ik kan niet mee, dacht ze dan elke keer. Ik moet koeien melken, turf steken en boter roeren, net zolang tot ik op een dag instort en niet meer overeind kom.

Ava wist niet welke dag het was, maar de kwartelkoning was al twee weken geleden opgehouden met roepen, en daaruit leidde ze af dat het eind juli moest zijn, misschien al augustus. Weldra zou de herfst beginnen.

En daarna de winter.

De herfst was niet zo erg, ze hield van de mist in de lucht, van het gekras van de trekvogels in de wind. Elsa en zij verzamelden kastanjes en kleurrijke bladeren en legden die in het varkenshok. En hoewel het in de herfst altijd vochtig was en ze ontstoken kelen en koortsige wangen hadden, wist Ava van grootmoeder dat het nog veel erger kon. Ze had vaak verteld hoe het hun destijds was vergaan, als een van de eerste veengeneraties. Al haar broers en zussen waren aan de tering gestorven, en vader zei vaak dat grootmoeder zo klein en tener was omdat ze nooit fatsoenlijk te eten had gekregen. Toen ze een kind was, had de familie niet eens een oven en moesten ze het ongebakken brood dwars door de velden en het veen naar de dorpsbakkerijen brengen. In het begin woonden de meeste veenboeren samen met hun dieren in hutten, die uit niet meer dan berkenstammen waren opgetrokken. Ze werden aan de bovenkant samengebonden en vervolgens met plaggen en heide bedekt. Althans, zo vertelde grootmoeder. Later bouwden ze de eerste huizen, piepkleine stulpjes waren het. 's Zomers was het er zo warm dat de huisjes wel ovens leken. 's Winters zaten de muren onder een centimeters dikke laag ijs. In die tijd moesten ze het veen eerst ontginnen, de sloten waren nog niet uitgegraven en dus niet bevaarbaar. Straten waren er sowieso niet. De kinderen waren gaan bedelen, zo'n honger hadden ze. Dan hebben wij

het toch nog goed, dacht Ava vaak en ze probeerde zich aan die gedachte op te trekken.

Maar de winter was niet goed. De winter was lang en donker en koud. In de winter verstelden ze kleren, ze maakten strobanden voor de gaten in het dak en vlochten manden en matten, die ze in de lente verkochten.

En in de winter had vader geen werk.

Ava begroette de varkens in hun hok, ging een kostbare minuut lang op de bank voor het keukenraam zitten en keek toe terwijl de mist in de verte over de dijk kroop. Het zou niet lang meer duren of de zon zou hem verdrijven. 'In de mist dansen de elfen', zei grootmoeder vroeger altijd. En Ava zag het. Ze zag ze in een stille rondedans draaien en buigen. En ze wenste dat ze tijd had om de mistelfen gade te slaan, zolang ze maar wilde. Totdat de zon over de velden trok en ze verdwenen in het mistige niets waar ze vandaan kwamen.

Op dat moment klopte er binnen een benige vinger tegen het glas, en ze stond met een ruk op. Dromen mocht je alleen 's nachts.

De dag diende om te werken.

Terwijl ze zich na Ruth boven de kom in de keuken waste en haar tanden poetste, ging ze in gedachten na welke taken er op hen lagen te wachten. Vandaag waren de bonen aan de beurt. Ava en Ruth zouden ze voor de helft inzouten in stenen potten en de andere helft zouden ze in de woonkamer onder de plafondbalken te drogen hangen. Maar eerst moest Ava net als gisteren een paar uur bij de Hinderks als hooimeid bijspringen, een gesjouw dat ze dagen later nog in haar armen voelde. Tot gisteren hadden ze het verse grasmaaisel over de velden uitgespreid, zodat het kon drogen in de zon. Meermaals per dag werd het omgeschud. 's Avonds moest het gras in stapels worden bijegeharkt, om het de volgende dag weer over het veld te verspreiden. Een spel dat zich net zolang herhaalde tot het hooi kon worden binnengehaald. Ze waren laat dit jaar. De veldwerkers begonnen vaak al om drie uur 's ochtends te werken, en toch konden ze nauwelijks volgen. Binnenkort zouden ze ook beginnen met het aanstampen, een karwei dat aan de vrouwen was voorbehouden. Ze zweetten vreselijk in de snikhete schuur, kregen nauwelijks lucht, terwijl ze tot uitpuittens toe op het hooi traptten. Ava werd al moe als ze eraan dacht. En op hun eigen boerderij hadden ze de handen ook vol. Het schoot haar te binnen dat er iemand naar de kruidenier moest, het slachtvet was op, dus hadden

ze olie nodig. En azijn voor de bonen. Koffie was er allang niet meer, zelfs niet op zondag. Maar Ava was gewend geraakt aan de smaak van cichorei.

Waar ze niet aan kon wennen, was het eten.

Groenten waren er genoeg, maar de geestgrond was zo onvruchtbaar dat er behalve aardappelen, kool en rapen bijna niets groeide. En groenten gaven je geen verzadigd gevoel. Ze vulden je maag, maar na een uur werk had Ava alweer honger, en tegen de avond beefden haar handen. Voortdurend aten ze gebakken aardappelen, meelballetjes uit de pan of melk met verbrokkeld roggebread. Bij het ontbijt kreeg vader nog steeds ham op zijn brood, of soms metworst, en Ava keek meestal met knorrende maag toe terwijl de hapen in zijn mond verdwenen. Er bleef vrijwel nooit iets over. En als dat wel zo was, kreeg Elsa het. Ava zelf at net als Mette en Ruth elke ochtend brood met boter of reuzel. Ze begreep het wel, vader moest het beste eten krijgen, want hij werkte het hardst. En toch zou ze alles hebben gegeven voor een stuk ham.

Ruth kwam uit Oost-Friesland, en toen de boerderij nog beter draaide en ze zich normale levensmiddelen konden veroorloven, maakte ze op feestdagen en op oudejaarsdag altijd spekdikken. Heerlijk geurend pannenkoekendeeg gebakken in reuzel, met op de ene kant schijfjes metworst en op de andere spekblokjes. Bij de gedachte alleen al rammelde Ava's maag en liep het water haar in de mond. Elsa en zij hadden er altijd een gekregen. Soms hadden ze er zelfs suiker overheen gestrooid, die met het vet was gekaramelliseerd, waardoor zich een knapperige, bruine korst had gevormd. Maar suiker was er ook allang niet meer, alleen nog stroop. Ze bakten ook alleen nog met ossenwit, dat aan je tong plakte en je mond verbrandde. Net als iedere dag zou ze vandaag weer sopbrood maken. Het brood werd dan ondergedompeld in een pan met heet ossenwit, zodat er op broodbeleg kon worden bespaard. Armeluiskost. Want dat waren ze nu eenmaal, ook al zei niemand dat ooit hardop. Armelui.

Veenboeren.

De knechten en meiden waren allang vertrokken. Alleen Ruth was er nog.

In elk geval zouden ze niet omkomen van de honger. Het land zorgde voor hen. Maar het verwende hen niet.

Ava was zo dun dat ze haar taille met beide handen kon omvatten, haar jurk was zo vaak versteld dat de stof onder haar armen begon te rafelen. In de kerk staarde ze vol afgunst naar de mooie zondagse jurken van de boerenvrouwen uit het Alte Land, gemaakt van crêpe, piqué en zelfs cheviot, die op de stadse mode waren afgestemd, ergens ver weg werden be-

steld en slechts één doel dienden: laten zien hoe welgesteld de inwoners van het Alte Land waren, hoe vruchtbaar hun grond was, hoe exclusief de boerenelite, waartoe de grootgrondbezitters zichzelf rekenden. Geestgrond en marsland lagen immers alleen landschappelijk gezien dicht bij elkaar. In de kerk bleek maar al te duidelijk hoe ver ze eigenlijk van elkaar verwijderd waren. Maar ze gingen toch al niet vaak naar de kerk. De weg ernaartoe was lang, hun tijd krap. En het veen kende geen zondagen. Net zomin als de koeien.

‘Jij zorgt vandaag voor die ouwe taart!’

Ruth was in een slechte bui. Ava zag het aan de manier waarop ze onder haar mutsje haar voorhoofd fronste en met ruwe bewegingen spullen in het rond gooide. Ze wierp een blik in de richting van de gang. Ze wilde er niet aan denken wat er zou gebeuren als hij door het lawaai uit de keuken wakker werd. Maar ze kon het Ruth niet kwalijk nemen, ze werkte al twintig jaar op de boerderij en had ’s nachts vaak zulke rugpijn dat ze jammerde in haar slaap. En voor hen lag slechts een nieuwe dag vol hard werk, dat eigenlijk door een dozijn handen gedaan moest worden, maar dat zij nu zo goed en zo kwaad als het ging in hun eentje moesten klaren. En daarna volgde er nog een dag. En nog een. En ze hadden niet eens goed eten om zich op te verheugen.

Zwijgend zette Ava een waterige graanpap op het vuur. Brood kon grootmoeder niet kauwen.

Ruth pakte de bok, haar driebeinige melkkruk, en klemde die onder haar arm. ‘Ik ga naar de koeien. Laat je niet weer door haar ophouden!’

‘Ze ligt de hele dag in haar kamer. Je weet hoe blij ze is als er iemand naar haar toe komt’, antwoordde Ava zachtjes.

‘En ik moet maar in m’n eentje melken?’

‘Jij kunt toch ook naar haar toe gaan!’

‘Ze wil me daar niet hebben. Vorige week gooide ze haar beker naar mijn hoofd.’

‘Ze bedoelt het niet zo.’ Zoals steeds voelde Ava de drang om grootmoeder te verdedigen. De laatste jaren was de oude vrouw een vreselijke last geworden. Maar Ava herinnerde zich grootmoeder zoals ze was geweest voordat ze ziek werd. Ze had haar heel geduldig de letters van het alfabet geleerd. Haar voorgelezen. Met zachte stem dat ene gedicht voorgedragen:

*Een lied slaapt in alle dingen...*¹

De vertaler ontving voor de vertaling van dit boek een projectbeurs van Literatuur Vlaanderen.

Oorspronkelijke titel: *Das Tor zur Welt: Träume (Volume 1)*

© 2022 by Rowohlt Verlag GmbH, Hamburg

© 2026 Nederlandse vertaling: Uitgeverij Manteau / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Joëlle Feijen

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk: september 2026

Vertaling: Joëlle Feijen

Assistentie bij research & redactie: Annelies de hertogh

Omslagontwerp: make~up

Omslagillustraties: Abigail Miles/Arcangel; Richard Jenkins; Library of Congress,
public domain image of steamship

Auteursfoto achterplat: Franziska Kuttler

Opmaak binnenwerk: Ready2Print

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Niets uit dit boek mag op enigerlei wijze worden gebruikt of gereproduceerd voor het trainen van kunstmatige-intelligentietechnologieën of -systemen. Dit werk mag niet worden gebruikt voor tekst- en datamining (artikel 4, lid 3 Richtlijn (EU) 2019/790).

Ondanks alle zorg die aan de samenstelling van de uitgave werd besteed, kan de redactie of de auteur noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze publicatie zou kunnen voorkomen.

ISBN 978 90 223 4221 3

D/2026/0034/277

NUR 302